

"את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו": על הדלקת נרות וקדושה

הר' נדב ברגר | berger@hadar.org

א. שלום בית

1. בבלי שבת כג ע"ב

אמר רבא, פשיטא לי: נר ביתו ונר חנוכה - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. נר ביתו וקידוש היום - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. בעי רבא: נר חנוכה וקידוש היום מהו? קידוש היום עדיף - דתדיר, או דילמא: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא? בתר דאבעיא הדר פשטה: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא.

2. רש"י שבת כג ע"ב ד"ה שלום

שלום ביתו - והכי אמרינן לקמן (שבת כה, ב) ותזנח משלום נפשי - זו הדלקת נר בשבת, שבני ביתו מצטערין לישב בחשך.

3. בבלי שבת כה ע"ב

אמר רבא: [...] הדלקת נר בשבת - חובה, דאמר רב נחמן בר רב זבדא, ואמרי לה אמר רב נחמן בר רבא אמר רב: הדלקת נר בשבת - חובה [...]. ותזנח משלום נפשי נשיתי טובה (איכה ג, יז). מאי ותזנח משלום נפשי? - אמר רבי אבהו: זו הדלקת נר בשבת.

4. רש"י שבת כה ע"ב ד"ה חובה

חובה - כבוד שבת הוא, שאין סעודה חשובה אלא במקום אור כעין יממא, בפרק בתרא דיומא (עה, ב).

5. לקט יושר [ר' יוסף בן משה אוסטרייכר/מהוכשטאדט, אשכנז, מאה ט"ו] חלק א (אורח חיים) עמוד נ ענין א

נמצא כתב בקו' בשם אחד מן הגדולים, מה שנוהגות הנשים להדליק נר של שבת, ואח"כ משימין ידיהן לפני הנר ומברכות, משום מה? הטעם שמדליק נר בשבת משום שלום בית, וכיון שמאפילות הנר בידיהן עדיין לא נקרא שלום בית, והוו מברכות עובר לעשייתן. וזכורני הגאון מהר"י ז"ל אינו נוהג הכי, אלא הוה מברך ואח"כ הוה מדליק, ומסתמא הוה מתנ' שלא קבל עליו שבת.

ב. היכרא

6. ראבי"ה חלק א - מסכת שבת סימן קצט [ר' אליעזר בן יואל, אשכנז, מאה י"ב-י"ג]

ונראה לי דנהגו בשתי נרות, שאחת היא לאכול לאורה ואין היכר כי אם בשתיים, כדאמרינן גבי נר חנוכה בשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו אמר רב וצריך נר אחרת להשתמש לאורה, ואמרינן נמי התם הוואה אומר לצורכו הוא דאדלקה, להשתמש לאורה. ותו יש לומר חד כנגד זכור וחד כנגד שמור, כדאמרינן <בפרק במה מדליקין> חזו ההוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני דאסא וכו' ות[יסגין] לך בחד חד כנגד זכור וחד כנגד שמור. ולולי שמצאו בה חכמים טעם אחר [ר] בשתי ככרות בשבת בפסוק, משום [דכתיב] לחם משנה + שמות ט"ז ב', הוה מפרשי לה נמי מהאי טעמא. ולפי זה אין להוסיף נר שלישי, ואם צריך לו ירחיקנו להכירא, כמו נר חנוכה:

7. שמירת שבת כהלכתה, כרך ב, פרק מג, הערה קעא [ר' יהושע נויבירט, ישראל, מאה כ']

ושמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א, דצ"ע בנרות של שמן אשר בזמננו לא נהוג כלל להדליקם לכבוד או להרבות באור על ידם וליהנות מריבוי האור ואין משתמש בנר של שמן רק ביום השנה (יארצייט) או בבית האבל, וא"כ כשיש כבר אור חזק ובהיר, הרי ליכא כלל שום שמחה יתירה מזה וא"כ איך אפשר לברך על זה, ואולי בגלל שחז"ל קבעו את השמן להידור במצוה, וגם ידוע וניכר שזה לכבוד שבת, ה"ז חשיב כהנאה וגם שמחה. ...

ג. מקדש מעט

8. משנה שבת ב, ב

...רבי טרפון אומר: אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד.

9. שולחן ערוך אורח חיים רסד, ו

שאר כל השמנים חוץ מאלו, מדליקים בהם, ומכל מקום שמן זית מצוה מן המובחר:

10. שמות כז, כ

וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כְּתִית לְמָאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד.

11. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת בהעלותך

רבי טרפון אומר: אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד.

עמד ר' יהודה על רגליו ואמר ליה לרבי טרפון: מה יעשו אנשי מדי שאין להם אלא שמן אגוזים?! מה יעשו אנשי

אלכסנדריא שאין להם אלא שמן צנונות?! ומה יעשו אנשי קפוטקיא שאין להם לא זה ולא זה?!
אמר ליה רבי טרפון: הרי מצינו שחבב הקב"ה שמן זית יותר מכל השמנים בנר ובהדלקה, שהרי שנה פרשת הדלקת

הנר ושילש בכמה מקומות, ומרוב חיבתו בחר שמן זית זך כתית למאור (שמות כז), למאור ולא למנחות, ומותר מן

הזית הראשון היה למנחות הנקרבות, תדע שהרי כל המנחות לא נאמר בהן אלא ונתת עליה שמן (ויקרא ב), ובנר

הדלקה כתב שמן זית ולא שאר שמנים, זך כתית למאור. ואנו מוצאין בהרבה מקומות צוה הקב"ה על הנרות

להדליקן מן שמן זית זך, שנאמר (שמות כז) ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית, צו את בני

ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור וגו' ועל המנורה הטהורה (ויקרא כד), ואף כאן כתיב בהעלותך את

הנרות.

12. תלמוד בבלי בבא בתרא צז ע"א-ע"ב

אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב: אין אומרים קידוש היום אלא על היין הראוי לינסך על גבי המזבח.

13. ויקרא יט, ל

אֶת שִׁבְתֵּי תִשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשֵׁי תִירְאוּ אֲנִי ה'.

14. בבלי שבת מט ע"ב

הדור יתבי וקמיבעיא להו: הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי? אמר להו רבי חנינא בר חמא: כנגד

עבודות המשכן.